

Література

1. Агапонов Н.Н., Плугатарь Ю.В. Лесная наука в Крыму. (Результаты исследований Крымской ГЛНИС за 1952-2006 гг. и реферативный справочник) / Под ред. д. с.-х. н. В.Л. Мешковой. – Алушта, 2006. – 250 с.
2. Гемери Д., Швадчак И., Пауле Л., Вишны Й. Генетическое разнообразие и дифференциация популяций бука в Крыму // Генетика. – 1997. – Т. 33, № 10. – С. 1388-1395.
3. Генсирук С.А. Леса Украины. – М.: Лесная промышленность, 1975. – 280 с.
4. Вульф С.В. Кавказский бук, его распространение и систематическое положение // Ботанический журнал. – 1935. – Т. XX. – № 5 – С. 494-544.
5. Даниелян И. А. Леса и лесомелиоративные мероприятия по охране горных склонов Армении // Тез. докл. Всесоюз. конф. по охрана горных ландшафтов СССР (Ереван, 26-31 авг. 1968 г.). Ереван, 1968, С. 39-41.
6. Изюмский П. П. и др. Лиственные леса УССР. – Х.: Вища шк. Изд-во при Харьк. ун-те, 1978, с. 184.
7. Качалов А.А. Деревья и кустарники. – М.: Лесная промышленность, 1970. – 408 с.
8. Костин Ю. В. Хозяйственное значение некоторых видов птиц букового леса // О сохранении заповедных буковых лесов Крыма. – Симферополь, 1970, С. 91-104.
9. Кочкин М. А. Почвы леса и климат горного Крыма и пути их рационального использования. - М.: Колос, 1967. – 368 с.
10. Лекаркин Ю. Я., Дорманов Б. А. Пути повышения продуктивности лесов Северо-Западного Кавказа. М., «Лесное хозяйство». 1971, № 12.
11. Мишнев В.Г. Воспроизводство буковых лесов Крыма. – Киев-Одесса. Изд-во «Вища школа». 1986, с. 130.
12. Молотков П.И. Буковые леса и хозяйство в них. – М.: Лесная промышленность, 1972. – С.78-109.
13. Погребняк П. С. Основы лесной типологии. - К.: Изд-во АН УССР, 1955, 455 с.
14. Поплавская Г.И. Материалы по изучению изменчивости Крымского бука //Журнал русского ботанич. об-ва АН СССР.- 1927. – Т. XII. – № 1-2.
15. Поплавская Г.И. К экспериментальному изучению систематики Крымского бука // Тр. Ленинград. об-ва испытателей природы. – 1936. – Вып. XV, № 3.
16. Посохов П.П. Типы лесов и закономерности их формирования в северном горно-лесном районе Крыма. Харьковское книжное издательство, 1959, 72 с.
17. Сукачев В.Н., Поплавская Г.И. Растительность Крымского государственного заповедника // Крымский государственный заповедник, его природа, история и значение. - М., 1927, С. 66-87.
18. Цепляев В.П. Леса СССР (хозяйственная характеристика). – М: Сельхозгиз, 1961. – 137 с.

Characteristic of modern condition, spreading and systematic of beech stands' by results of analysis figures of forestry organization forest fund in Crimea (2000 year).

Key words: Fagus, forest, Crimea.

УДК 581.9 (477)

Степан Юсип

НОВІ ЗНАХІДКИ ВИДІВ РОДУ *PEDICULARIS* L. НА ТЕРИТОРІЇ НПП «ГУЦУЛЬЩИНА»

*Подано характеристику представників роду *Pedicularis*, знайдених на території НПП «Гуцульщина». Наведені дані про місцезнаходження і щільність популяцій *Pedicularis hacquetii* Graf та *Pedicularis sylvatica* L. на досліджуваній території.*

*Ключові слова: нові знахідки видів, НПП «Гуцульщина», флора, *Pedicularis hacquetii* Graf., *Pedicularis sylvatica* L., регіонально рідкісний вид, антропогенний вплив.*

Вступ

Національний природний парк «Гуцульщина» створений у 2002 році в межах Косівського району Івано-Франківської області з метою збереження, відтворення та раціонального використання генетичних ресурсів рослинного і тваринного світу, унікальних природних комплексів, етнокультурного середовища, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історичну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність.

Територія НПП «Гуцульщина» належить частково до Прикарпаття та Покутських Карпат. Західна межа території парку включає екотопи, характерні також для області Горган [2].

Флора парку відзначається багатством і значним різноманіттям, яке зумовлене строкатістю ґрунтово-кліматичних умов, неоднорідністю рельєфу і геологічної будови, тривалістю і складністю історичного процесу.

Родина *Scrophulariaceae* широко представлена в флорі «НПП Гуцульщина». На досліджуваній території трапляюся 22 види даної родини, що належать до 10 родів [1].

Метою даної роботи є характеристика представників роду *Pedicularis* L. на території НПП «Гуцульщина».

Матеріали і методи дослідження

Матеріалами послужили літературні дані та польові геоботанічні дослідження, що проводились протягом 2005 -2007 років.

При зборі матеріалу використовували маршрутний та напівстаціонарний методи досліджень. Проводили геоботанічні описи за загально прийнятою методикою.

Назви видів приймалися за Определителем высших растений Украины [4].

Результати та обговорення

На досліджуваній території рід *Pedicularis* представлений двома видами: *Pedicularis hacquetii* Graf. та *Pedicularis sylvatica* L.. Перший вид наводиться для Українських Карпат як типовий, що зустрічається спорадично. За екологічними характеристиками це вид, характерний для альпійського та субальпійського поясів (1700 – 2000 м над р. м.), росте на вологих задернованих кам'янистих осипах, у лощинах під скелями, на багатих гумусом ґрунтах. Вид індиферентний відносно карбонатності ґрунтів, середньо вибагливий до багатства ґрунту. У високогір'ї Українських Карпат *Pedicularis hacquetii* трапляється в заростях високотрав'я разом з *Laserpitium alpinum* Waldst et Kit, *Centaurea kotschyana* Heuff., *Aconitum hosteanum* Schur. тощо. Трапляється на Свидовці, Чорногорі, Чивчино-Гринявах зрідка і спорадично. Ареал виду – Штирія, Словенія, Північна Італія, Апенніни, Карпати. Східноальпійсько-карпатський високогірний (альпійський) вид [7]. *Pedicularis hacquetii* є рідкісним компонентом альпійських угруповань, найвище трапляння в Українських Карпатах – гора Томнатек (1800 м над р. м.) [3].

Pedicularis hacquetii був знайдений на території села Шепіт Косовського району, присілок Лисичка (17.06.2006, М. Томич). Один екземпляр зафіксований на березі правої притоки ріки Брустурка на висоті 700 м над р. м. на перезволоженому субстраті. Локалітет цього виду виявлений нами на відстані 1 км на схід від присілка (вище по течії, узлісся смерекового лісу). Його площа становить приблизно 10 м², а середня щільність – 0,5 особин на 1 м². Даний вид зростає на помірно зволоженому субстраті як компонент випасних білоусових лук разом з *Arnica montana* L., *Polygonatum verticillatum* (L.) All., *Aconitum moldavicum* Hacq., *Equisetum sylvaticum* L.. На даний час це єдине місцезнаходження виду на території НПП «Гуцульщина». *Pedicularis hacquetii* занесений до регіонального червоного списку.

Не менш цікавим є інший вид цього роду - *Pedicularis sylvatica*. Він трапляється на досліджуваній території значно частіше, ніж попередній вид, проте за літературними даними для Українських Карпат наводиться лише в Рахівському районі, (для смт. Ясеня) та Апшинської улоговини (долина р. Чорна Тиса) [6]. Даний вид також виявлений у природному заповіднику «Горгани» в урочищі Джурджи, проте трапляється рідко [5].

На території НПП «Гуцульщина» *Pedicularis sylvatica* зустрічається досить часто, зокрема він виявлений щонайменше в п'яти місцезростаннях:

- околиці села Баня Березів, пн-сх. схил, гора Штовба, випасна лука; висота травостою до 30 см біля вершини. Площа популяції – 10 м², щільність – 5 особин на 1 м² (Токарюк Алла, Чернівецький Національний університет імені Ю. Федьковича) (19.07.2006);
- околиці с. Лючки пн-сх. схил, гора Велика Рокита, випасна лука з висотою травостою до 30 см в угрупованні *Nardetum strictae* разом з *Gentiana acaulis* L., *Carlina acaulis* L., *Antennaria dioica* (L.) Gaert., *Scorzonera rosea* Waldst et Kit. та ін. Площа локалітету 0.8 га, щільність – 1 екземпляр на 1 м² (12.06.2007, С. Юсип);
- с. Космач, пд-зх схил, гора Мел, узлісся смерекового лісу; випасна, добре зволожена лука; виявлено 5 особин в межах території 2 м², разом з *Nardus stricta* L., *Arnica Montana*, *Rhodococcum vitis-idaea* (L.) Avrog., *Vaccinium myrtillus* L. тощо (29.05.2007, М. Томич, С. Юсип);
- с. Шепіт, присілок Лисичка, локалітет площею 10 м², 3 екземпляри на 1 м² на узбіччі ґрунтової дороги разом з *Phyteuma spicatum* L., *Dactylorhiza maculata* Soo. та ін. в складі випасних білоусових лук (17.06.2006 М. Томич, С. Юсип);
- околиці с. Космач, полонина Штавійора, випасна лука з висотою травостою до 20 см, площа місцезростання 0.5 га, щільність – 0.25 особин на 1 м² (24.07.2007, М. Томич, І. Данилик, С. Юсип).

Гербарні зразки зберігаються в гербарії кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.

Висновки

На території НПП «Гуцульщина» *Pedicularis sylvatica* L. трапляється переважно на випасних луках. Припинення нормованого випасання та сінокосіння, на території його місцезростання, може призвести до збільшення висоти травостою і деградації популяцій. Рекомендуємо зберегти біотопи у сучасному режимі використання, оскільки помірне випасання є позитивним фактором для популяції *Pedicularis sylvatica*.

Територія, де був виявлений *Pedicularis hacquetii* Graf., входить в 10 кілометрову охоронну зону НПП «Гуцульщина». Даний вид є регіонально рідкісним, і виявлене лише одне його місцезростання на Косівщині. Тому рекомендуємо включити дану територію до складу парку з метою зменшення антропогенного впливу і збереження популяції *Pedicularis hacquetii* та інших рідкісних видів.

Література

11. Визначник рослин Українських Карпат. – К.: Наукова думка, 1977. – 434с.
12. Літопис природи НПП «Гуцульщина». Том 1.-Косів, 2004.-402с.
13. Малиновський К. А. Рослинність високогір'я Українських Карпат. – К.: Наукова думка, 1980. – 276с.
14. Определитель высших растений Украины. Доброчаева Н. Д., Котов М.И., Прокудин Ю.Н., Барбарич А.И., Чопик В.И. и др – 1 изд. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 584 с.
15. Соломаха В.А., Клімук Ю.В., Міскевич У.Д., Якушенко Д.М., Чорней І.І. та інші. Природний заповідник “Горгани”. Рослинний світ. К.: Фітосоціоцентр, 2006.-399с.
16. Флора і рослинність Карпатського заповідника / Стойко С.М., Тасенкевич Л.О., Мілкіна Л. І. та інші. – К.: Наукова думка, 1982. – 220с.
17. Чопик В. І. Високогірна флора Українських Карпат. – К.: Наукова думка, 1976. – 267с.

The characteristics of representatives of the genus Pedicularis from the territory of the NNP “Hutsul'shchyna” is given. Data on placement and solidity of the Pedicularis hacqueti Graf. and Pedicularis sylvatica L. populations in the territory in question is represented.

Key words: *new find of species, NNP “Hutsul'shchyna”, flora, Pedicularis hacqueti Graf., Pedicularis sylvatica L., regionally rare species, antropogenic influence.*